

La música i les danses d'arrel: passat i present

La música i les danses sempre han estat lligades al cicle vital dels nostres pobles i han facilitat la relació, la cohesió i han creat un sentiment de grup als veïns que conformaven les comunitats rurals.

Des de temps ancestrals, les danses anaven lligades als rituals de culte a la terra i a les divinitats. Aquestes danses, d'un fort contingut simbòlic, tenien també la força d'un sentiment comunitari. El sentiment de formar part d'un grup, manifestat a través d'uns moviments i rituals per tal d'aconseguir els favors de les forces o divinitats que controlaven el bon funcionament del món.

A partir del segle XVI i sobretot al XVII neix, en certs ambients socials, un tipus de danses que, al marge del sentit ritual, dóna tot el protagonisme a la relació entre els altres balladors. La dansa per plaer i com a forma de relacionar-se i comunicar-se.

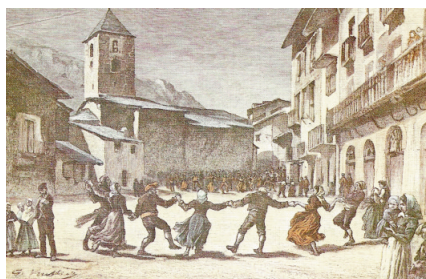
Així, la música que acompanyava les cerimònies i balls rituals ara també acompanya les noves formes de ball, on la relació social i la diversió és el més important.

Aquestes anomenades *contradances* neixen a Anglaterra i, utilitzades en principi per la societat benestant, s'encomanen ràpidament a les classes populars, i a través de França s'escampen a tot el continent europeu.

Aquest tipus de danses han tingut els seus temps de prohibicions i de glòria, segons el moment polític i la permissibilitat de cada època.

Pep Lizandra i
Micó, acordionista
i mestre de danses

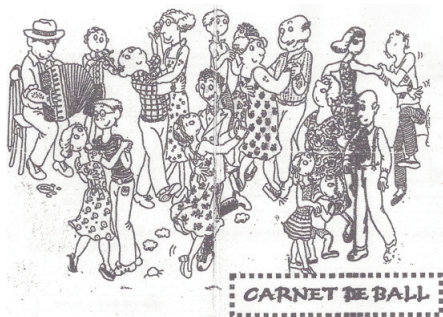

Plaça d'Andorra la vella

Els pobles pirinencs no són aliens a aquests corrents i també aquí a poc a poc van entrant amb força i configuren l'estructura de moltes de les danses que han esdevingut tradicionals. I es van anar mantenint amb més o menys força segons el moment històric, amb combinació amb les més rituals i simbòliques que es mantenien fortes.

Al segle XIX, una altra manera de ballar es va escampant aquesta vegada des del centre d'Europa i cap a tots els racons del continent. És el ball de parelles. No el ball de parelles de les contradanses, que, agafats de la mà i amb l'evolució de diferents figures, ja havia tingut els seus detractors i una forta lluita per implantar-se, sinó el ball de parella encarats i com qui diu, aïllats de la resta dels balladors.

La polca, el vals, la masurca, els pericons... són un *escàndol* que engresca el jovent i escandalitza la gent gran.

Comença el segle XX i aquests balls es consoliden i s'incrementen amb l'aparició de nous ritmes i coreografies vinguts ja de tot el món. Així, les americanes o havaneres de Cuba, el fox-trot dels Estats Units, el tango... o els nombrosos ritmes caribenys. Tots aquests balls van prenent importància, en detriment de les danses de grup més tradicionals, i encara que fins a la primera meitat del segle XX es van mantenint, a poc a poc van perdent protagonisme.

Paral·lelament a aquestes circumstàncies, hi ha un grup de gent preocupada per la

cultura que valora aquelles danses i tradicions que es van perdent i les va recollint.

Així, trobem gent com mossèn Vicenç Bosch, fill d'Esterrí d'Àneu i que ja l'any 1907 va publicar, a través del Centre Excursionista de Catalunya, un recull de danses que es ballaven a la part del Pallars, amb el títol de *Balls antics del Pallars*, en què parlava de les excel·lències i virtuts d'aquestes danses i avisava dels nous corrents pecaminosos que arriben d'Europa.

Pau Cots, fill de la Molina, a la Cerdanya, amb el mateix criteri també fa aquest recull a la seva comarca. I Enric Vigo segueix la feina endegada per mossèn Vicenç Bosch dos anys abans i publica l'any 1909 el recull *Balls Populars del Pallars*.

Més tard va ser Joan Amades qui amb una gran feina fa un recull molt extens de músiques, danses i costums. Així com l'Aureli Campmany, més centrat en la dansa però en aquest cas en l'àmbit de tot Catalunya.

També cal recordar la colossal feina que des de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya van fer una bona colla de gent, que, desplaçant-se organitzadament per tot el territori català, van anar recollint els testimonis de la gent que encara ballava i cantava, conscients del corrent que venia acceleradament canviant-ho tot.

Després del daltabaix de la Guerra Civil espanyola i amb tots aquests canvis que s'estaven produint, els balls de parella se segueixen consolidant, com a vàlvula d'escapament a tot

el sofriment i mancances de la postguerra, i les danses tradicionals reben, amb la creació de la Sección Femenina, una certa rellevància, ja que són utilitzades pel règim com a mostra cultural, però amb moltes modificacions i adaptacions, amb un enfocament d'espectacle i la pèrdua, al meu entendre, de la força popular que havien tingut.

Als pobles, les danses tradicionals van perdent importància i tan sols les més arrelades i en les poblacions més grans se segueixen mantenint. Mentrestant, els músics van adaptant els seus repertoris a les melodies que escolten per les ràdios amb els ritmes de moda, i les van incorporant.

Els balls es converteixen en el centre dels actes socials i de relació en la vida dels pobles i són els llocs i moments clau per conèixer-se i relacionar-se.

Els músics amb els seus balls són els protagonistes principals i importants d'aquestes relacions. I alguns, fins i tot, reparteixen uns petits programes on, a més de fer-se propaganda, hi adjunten una dedicatòria on els nois poden oferir un ball a una noia, en prova de...

(prèvia una suculent propina al músic). És a dir una mena de declaració d'amor pública. I ens trobem al segle XXI, on aquest procés del ball i les danses, que no deixa de ser una expressió de la història que anem vivint, arriba a una individualitat que fa que hi hagi gent que busqui altres formes d'expressió, on el retorn del sentiment de grup hi sigui present.

Podríem resumir que la dansa ha anat evolucionant des d'un fortíssim sentiment de grup en rotllanes tancades cap a danses en rotllana oberta, en grups per línies i aquests petits grups s'han anat fent més petits fins a convertir-se en parelles i finalment en individus solitaris.

DEDICATORIA

El joven _____
del pueblo de _____
dedica a la Sra. _____
del pueblo de _____
el baile _____
en prueba de _____

I ara, fins a cert punt, pot sorprendre que de mica en mica vagin sorgint col·lectius, associacions, veïns... que gaudeixen ballant danses col·lectives i recuperant balls que els fan sentir part d'una comunitat. I el que a vegades ja s'havia deixat de fer perquè es considerava una cosa caduca es torna a ballar amb l'orgull de sentir-se part d'un poble. A poc a poc, i malgrat les dificultats per la despoblació que pateixen els nostres pobles pirinencs, la gent retorna amb ganes a recuperar en la mesura de les possibilitats les danses del poble que s'havien ballat fa uns anys.

Així, llocs com la Seu d'Urgell, on per la festa major es balla el ball cerdà, que va ser considerat l'any passat la dansa més viva de Catalunya i on aquest any van participar més de 360 persones. O a Bellver, a la Cerdanya, amb el ballet de Talló i les corrandes, amb una participació popular molt important. I també a poblets més petits, com Alinyà, on ja fa uns anys van recuperar el ball pla, i malgrat que es va recuperar quan encara funcionava l'escola i ara ja fa uns anys que està tancada i per tant el despoblament ha augmentat, la dansa es manté viva amb l'entusiasme del jovent. També a Olp, al Pallars, fa uns tres anys que han recuperat el ball de la Muntanyeta. A Tuixent, els Llancers. A la Vall d'Aran, amb cinc grups de danses araneses...

I la música dita tradicional, que com he dit al començament, està lligada amb les danses, també està tenint creixement i implantació al nostre territori, i passa de ser una cosa considerada de vells i sense interès a tenir un protagonisme i qualitat creixent entre joves i no tan joves. En pocs anys, el fet de tocar o ballar músiques tradicionals ha passat de ser una cosa marginal i sense interès a tenir una presència i normalització més importants, com una forma més d'expressió i comunicació.